

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XLI
Nº 1049
De maio a
xuño de 2023

Benia quen constrúe
a paz!

O territorio non é renovable

A foto que fala

Pontevedra, a cidade espello á que seguen mirando cidades de todo o mundo.

O trasno

Daniel López Muñoz

A teoloxía dos Tamara e a cousa telúrica esa que temos

Zafiro editou en 1968 o vinilo *Mi tierra gallega*. Pucho Boedo preguntáballes a Galicia, cal Bob Dylan da Grela falándolle ao vento, aquilo de “quen foi o pintor que uniu co seu pincel toda a cor verde sobre a túa pel... Quen debuxou as rías da túa paisaxe... Que hai no teu corazón, miña terra galega, que cando a alba chega síntome preso do seu esplendor”. E o pasmo admirativo, ese *cativarse* polo esplendor que temos diante, dá un brinco transcendente que se resolve co coñecido retrouso da cantiga: “Só Deus puido crear o que ten esta terra que me viu nacer...”.

Non lle hai que facer. As galegas e os galegos con sensibilidade —un mundo de xente— levamos impresa a *emoción da paisaxe*, a de Rosalía —refírome á de Padrón—, a de Novoneyra, a de Díaz Castro, a das saudades nas ausencias e distancias, a de quen saben chorar de beleza como lle pasaba a Pucho con iso que el chama o *esplendor* que te apresa.

Na modernidade posmoderna que nos envolve, a *solución Pucho* ten menos unanimidades porque hai unha sospeita sistemática sobre Deus, cousa

non de estrañar, tanto polas representacións e funcións que na historia lle outorgaron os seus representantes como polas cousas que a miúdo se fixeron no seu nome. Pero a emoción radical que a beleza e a harmonía causan ten, con distintos nomes, efectos semellantes: iso que Mircea Eliade chamaba “unha ruptura de nivel”, unha fascinación, a entrada no sagrado, no “numinoso”. Por iso, como Chao dicía, e dicía ben, en Galicia “existe toda unha topografía sagrada en pedras, fontes, ermidas nos curutos dos montes. Porque se algo ten a nosa privilexiada natureza é precisamente o seu carácter íntimo e recolleito, grandioso ás veces, sempre aloumiñante, que o converte en banquete numinoso para os nosos ollos”.

E festa completa se ao banquete numinoso lle segue outro de sardiñas e empanadas en boa comunidade.

Os nosos montes están *encantados* por esa experiencia do sagrado, da bele-

za esplendorosa e transcendente. O utilitarismo, o negocio, a explotación mineira e enerxética necesitan profanar, dominar. E posuír, furar, remover, desfacer, formigonar.

Alguén ten que defendelos. Moito disto ten que ver co que se viviu aí atrás en Sabucedo (ver a entrevista neste número) e se está a vivir en media Galicia, neste novo empurrón da “razón utilitaria”. Tamén coa recente denuncia de Isabel Vilalba, en nome do SLG, contra a futura “lei galega de recursos naturais” que lle achanta o camiño ás grandes mineiras e eléctricas, por máis que xa sexamos excedentarios en enerxía.

Si, alguén ten que defender da desfeita ese esplendor que nos apresa.

A “nova” Galicia municipal

Os resultados das municipais en Galicia confirmaron boa parte das tendencias sinaladas nas sondaxes, pero non todas. As cidades ratifican os líderes máis consolidados. O “vazquismo vigués” de Caballero mantén a absoluta. Lores perde forza e non foi a candidatura máis votada, pero tira de reputación internacional e dun modelo de cidade verde e alternativo que colleita voto en todas as franxas ideolóxicas. O PP medra en conxunto, pescando nos escasos restos dun naufragado Ciudadanos e dun impotente Vox, e dá cos votos xustos para cambiar a cor da corporación de Ferrol, non así a de Lugo. E A Coruña e Santiago quedan pendentes do pacto das esquerdas. O de Ourense é doutra división.

O voto ao BNG medra no conxunto do país (gaña 127 edís). Resulta ben significativo o excelente resultado de Goretti Sanmartín en Santiago, que debería implicar, pactos mediante, unha alcaldía nacionalista. Baixan as Mareas, Compostela Aberta e Ferrol en Común, aínda que estas dúas manteñen representación. A Galicia municipal non é de dereitas. As forzas de esquerda sumaran xa en 2019 cerca de 760 000 votos e as forzas de dereitas algo menos de 550 000. Desta volta, a diferenza é algo menor, pero segue a esquerda, na súa diversidade, superando o 50 % do voto municipal.

Hai feitos e datos para certa preocupación.

A pesar da importancia do “local” que estaba en xogo, os medios de comunicación “serios”, convencionais, acabaron descenderando a atención e calquera veciño de Camariñas, de Sarria ou do Porriño, recibiu máis información sobre as candidaturas de Bildu ou sobre a compra de votos por correo en Melilla ca sobre as propostas para a súa vila.

O voto líquido da mocidade é un tema que sorprende os expertos. Pola súa volatilidade, mesmo podería cualificarse de gasoso. Os estudos indican que unha gran porcentaxe da xente nova decide o seu voto nos últimos segundos, na cola. Non está en gran medida soportado por unha opción ideolóxica, por unha visión do mundo, por unha opción de valor. Unha emoción de última hora inducida polo Tiktok pode ter máis influencia ca calquera debate serio (ulo?) sobre o modelo de sociedade.

A pesar dunha lixeira mellora da participación, o “partido da abstención” segue a obter bos resultados. Seguramente ten que ver con todo o anterior, con esa volatilidade, coa inconsistencia ideolóxica, co fume e co ruído. Tamén coa corrupción, coas corruptelas, co mal goberno e co fastío. Pero o voto é un dereito que custou vidas e non se debería renunciar a el en ningunha circunstancia.

A pesar da mellora na participación, o “partido da abstención” segue a obter bos resultados

---

Tempos de “competencia virtuosa”

Segundo asalto do gran combate electoral de 2023. “Estamos en guerra, hai que reflexionar”, como dirían Os Resentidos.

O Movemento 15M do 2011, logo da súa cristalización política en Podemos, é o que realmente acaba co bipartidismo en España. Polo menos, de momento. O bipartidismo vén ser un modelo de democracia “limitada”, baseado na alternancia no poder político de, unicamente, dous partidos. Pode haber máis organizacións políticas, incluso moitas, pero sen ningunha posibilidade real de gobernar. Creio que este foi o modelo da democracia española, sobre todo a partir do 23F de 1981. Tamén pode haber máis dun partido nos réximes ditatoriais de partido único, pero sempre subordinados e ligados ao réxime e sen opción ningunha de gobernar.

Hai que dicir que o español non era un bipartidismo total e perfecto, no sentido de que o acceso ao poder estivo, por veces, fortemente condicionado polos partidos propios das chamadas “nacionalidades históricas”, nomeadamente de Cataluña e o País Vasco.

Foi neste clima bipartidista onde callou a andrómene do “voto útil”. Os “pedagogos” dos partidos, participantes de faladoiros, medios mercenarios e demais conseguiron espallar a especie de que só era útil votar a un ou outro dos grandes partidos. Votar polos “partidiños” era perder o voto, era inútil, dado que nunca acadarían o poder. Eran papeletas perdidas.

Cuestionado e roto o bipartidismo, xa non lles resulta útil o “voto útil” aos vellos partidos da alternancia, porque varias son as organizacións políticas con posibilidades reais de gobernar ou de participar na gobernanza.

A outra consecuencia fundamental da caída do bipartidismo no Estado foi, en realidade, a vixencia e sustentabilidade dun goberno de coalición. Tanto que, *de facto*, hoxe é moi improbable un goberno coa maioría absoluta dun só partido.

A experiencia da primeira coalición de goberno —por certo, das esquerdas— resultou complexa e difícil, pero rica, estimulante e pedagóxica. Difícil e complexa polas crises, polos problemas sociais, económicos e sanitarios de máxima envergadura que encarronou; polas contradicións internas e as diferenzas notables dos coligados; polas estratexias de acoso e derruba sen cuartel que debeu soportar por parte da oposición política e mediática que non ofreceu, nin sequera nas cuestións máis fundamentais de Estado ou de interese xeral, a mínima comprensión.

Así a todo, o Goberno cumpre o seu mandato, aproba todos os orzamentos anuais no tempo e na forma establecidos; lexisla e promove medidas de grande alcance social, laboral e económico; esconxura e evita catástrofes anunciadas, estimuladas e esperadas polos seus opositores para beneficio propio; afronta con aceptables resultados a extraordinaria crise sanitaria e económica, e ata consegue apoderar o país nos ámbitos europeo e internacional.

Pero, seguramente, un logro do máis relevante foi conseguir embridar e encarreirar os debates e contradicións internas dos coligados, ás veces torpemente aireadas por eles mesmos e sempre amplificadas e duramente utilizadas pola oposición política e, sobre todo, mediática. Ao cabo, resultou pedagóxico que os debates entre coligados se produciran *coram populo* porque nos aprendeu a todos que é posible, estimulante e moi útil acordar e pactar a convivencia política mínima necesaria, mantendo o lexítimo desacordo.

Son tempos cruciais
que nos chaman
á “competencia
virtuosa” na unidade.

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago

IRIA

Unha campaña electoral apolítica

Disque Sabino Alonso Fueyo, director do diario falanxista *Arriba*, queixábase a Franco das presións que recibía de distintos sectores do chamado *Movimiento Nacional*. O mito di que o ditador lle respondeu: “*Faga coma min, non se meta en política*”. De todas as heranzas que nos deixou a *Longa Noite de Pedra*, poucas resisten tan ben no noso debate colectivo. Mesmo teño a impresión de que nos últimos anos medrou o rexeitamento á palabra. Abonda con definir calquera cousa como *política* para que caia sobre ela a máis fonda das descualificacións.

Como mostra, vexan o gráfico que xuntamos. É da empresa Sondaxe e publicouno *La Voz de Galicia*, pero comentarios semellantes pódense escoitar en calquera informativo de radio ou de televisión.

Os infográficos dividiron os temas de preocupación dos cidadáns con dúas cores: os que din que *teñen que ver coa política*, que para eles son o Goberno (supoño que o Central, nada que ver coa Xunta), os partidos, o mal comportamento dos políticos e o que chaman “problemas políticos”; e, por outra banda, os que *non teñen que ver coa política*, que serían cousas como a educación, a vivenda, a calidade do emprego, a sanidade, o paro ou a crise económica. O peor non é que esta catalogación fose unha excentricidade do redactor senón que, probablemente, a unha gran parte dos lectores pareceulle normal.

Con este pano de fondo, case era inevitable que toda a campaña electoral, que era unha campaña municipal, para elixirmos os nosos concelleiros, se convertese nunha proclamación constante de adhesións: con Sánchez

ou contra Sánchez, con ETA ou contra ETA, e así sucesivamente. De falar que facemos cos coches, a vivenda, de que cidade queremos vivir, pois... xa o decidirán outros. Parece un renacer do padre Astete, aquilo de “*Iso non mo preguntate a min, que son ignorante*”.

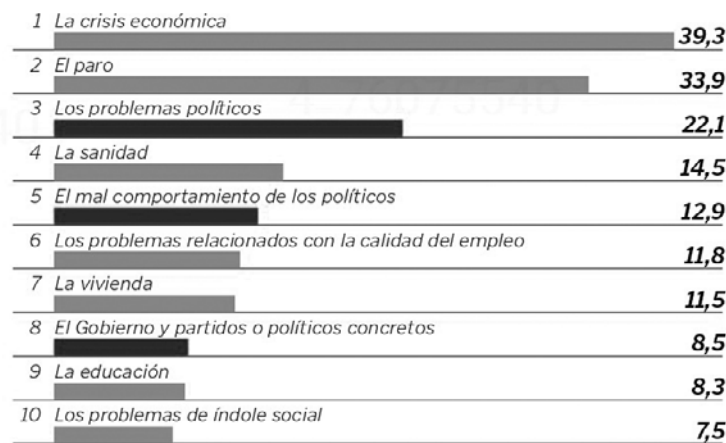
Doutores ten a Santa Madre Igrexa que lle saberán responder”, que seguro lles soa a algúns irimegos veteranos.

Escribo antes do día das eleccións. Non sei o resultado, pero estou seguro de que o domingo 28 non veu a Apocalipse. Por desgraza, estou convencido de que a campaña das Xerais de final de ano e a das Autonómicas do ano que vén van ser aínda peor. Vai ser imprescindible que, non só os que queren un mundo mellor senón simplemente unha sociedade civilizada, reivindicemos a política, aínda que só sexa para non ter que *dicir que chove cando mexan por un*.

Tanto se queremos un “mundo mellor” ou “unha sociedade civilizada”, cómpre reivindicar a política

Principales problemas en España (en % de encuestados)

Destacados en naranja aquellos que tienen que ver con la política

O peto do Santo Antón

Manuel Regal Ledo

Entre a destrución e o coidado da terra

Benqueridas amigas e amigos de IRIMIA:

Que? Que tal vos vai a vidiña por aí? Espere-mos que ben, dentro do que se poida dicir “ben”, coas argalladas todas nas que andades metidos. Porque co da guerra de Ucraína seguides en pé, non? A nós aquí dános moita mágoa porque vemos que, no fondo, dun lado e do outro, o que sae triunfante é o mundo do armamento, que vale tanto coma dicir o mundo da morte. E ata dubidamos que non fose ese o verdadeiro motor dunha empresa tan destrutiva, xuntamente co indubidable afán por controlar os espazos políticos e económicos. En definitiva, iso que chamades aí a xeopolítica. A de cousas humanitarias que poderíades levar a cabo co que estades investindo en armas inhumanas! E niso uns e outros compartiredes culpa e seguramente tamén castigo e penitencia, modo humano, xaora. Alá vós, amiñños, alá vós!

Máis do que nesas liortas, gustaríanos vervos envoltos, por exemplo, nas cousas da “*Laudato Si, Sobre o coidado da casa común*”, esa preciosa carta do Papa de Roma, de tanta actualidade, aínda que se publicase xa no ano 2015, no mesmo día e mes no que vos mando esta carta.

Vemos que nesta semana, 21-28 de maio, quen ben así o queira poderá celebrar a semana “*Laudato Si*”, con este lema “Esperanza para a Terra, esperanza para a humanidade”. E vemos tamén que, dentro dos materiais ofrecidos para a poder celebrar con proveito, compártese unha película documental, *The letter* (a carta), accesible en internet, que disque axuda moito a entrar no mun-

do desa ecoloxía integral á que a “*Laudato Si*” nos empuxa. Unha película na que o mesmo voso Papa intervén de forma directa.

Neste espazo especial de Deus, sen tempo nin espazo, pero intimamente integrados, modo divino, no mundo e no cosmos, temos disposto ver esa película, aínda que soamente sexa por solidarizarnos con todos vós e contribuír o mellor que poidamos ao coidado integral dese mundo que, dalgunha maneira, tamén é a nosa terra. Xa vos contaremos.

E máis nada por hoxe. Para vós –aínda que non seguramente para todxs–, son tempos de vacacións, de festas patronais, de viaxadas... Gozade con todo iso. Nós tamén participamos dos vosos gozos, igual que o facemos das vosas dores.

Aburiño (aprendín esta palabra dun galego que hai pouco veu para aquí). Aburiño e ata a primeira. O voso Santo Antón. Para servir.

O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

DI AQUI QUE COA IA PODES FALAR ATE COS MORTOS, SABES O QUE É A IA? INXESTA DE ALCOHOL, SUPONHO!

X 1-5-23

"OS TRENS AVRIL RETRÁSANSE AO OUTONO! O SEU OBXECTIVO É SUPERAR OS ATRASOS NAS ACTUAIS COMUNICACIÓNS! POIS REMPEZAN BEN!"

X 18-5-23

O peto común

Josecho de la Torre Culler

Dígocho eu!

Vivimos a gala dos Premios Dígocho eu! da TVG. Máis aló dos galardóns –sempre estimulantes para os e as participantes–, resultounos unha experiencia fantástica, onde a lingua é a protagonista e arredor dela agroman centos de aprendizaxes. A principal é a ilusión da cativada, que vai recuperando a participación en eventos deste tipo, á vez que deixa atrás a época do confinamento. Falamos dun evento que nace dun programa do que case se pode dicir que medrou á par da pandemia... e non para de medrar. A gala acolleu uns 700 escolares de toda Galicia e deixounos case dúas horas de programa intenso.

Outro espazo que se recupera é o que noutrora ocuparon o Xabarán Club, aínda latente, e series de debuxos animados, dentro do seu espazo, como *As bolas do dragón* ou *Shin Chan...*, agora ocupado por *Digochoño*, un raposíño extrovertido e curioso, ou o programa *Dígocho eu!*, presentado por Esther Estévez e dirixido por Carlos Amado. Desde o 2020, un programa diario sobre a lingua ensínanos o emprego acertado ou erróneo que facemos das palabras. Desde 2021, escolares, xunto coas súas mestras e mestres, participan no seu concurso; envían guións ou vídeos (dependendo da categoría) que poden resultar finalistas dunha gala final, que ten lugar na véspera das Letras Galegas. Este

ano, como novidade, entregáronse premios ás mellores cancións, deixando un feixe de temas *chulísimos*, que xa canta a rapazada por toda Galicia e que podedes escoitar por distintas canles e aplicacións.

Mil primaveras máis, Dígocho eu!, como diría Cunqueiro.

Rumores de esperanza

Xan Guillén Vázquez

O outro día fun ver a exposición de Fuxan os Ventos, en Santiago. É un curioso percorrido polos seus 50 anos de historia. Dende os seus comezos ata agora. É un percorrido tamén pola historia recente de Galicia e das principais reivindicacións polas que pasamos. Dende a reivindicación da música en lingua galega en si ata as máis recentes como as de “Queremos galego” ou “Nunca máis”.

Para min, o máis curioso foron os seus comezos. Foime moi significativo como empezaron e o papel que tivo a Igrexa nese comezos. Os colexios relixiosos e as parroquias impulsaron a cultura galega nestes anos tan difíciles, para poder expresarse dun xeito propio. Tamén me chamou a atención unha imaxe dende unha das primeiras romaxes.

Nese fervedoiro cultural que foron Fuxan os Ventos, Voces Ceibes e logo Milladoiro, A Quenlla e tantos outros, foise formando toda unha conciencia de música e cultura de noso. Cónstame que centos de crianzas santiagouesas

foron cos seus coles á “expo de Fuxan” e quedaron encantados. Saíron cantando cancións que aprenderon alí. É unha semente de transmisión tamén da nosa música. Todos estes grupos seguen sendo unha referencia, pero agora tamén temos a testemuña das Tanxus, Ses ou De vacas, que seguen a ser os relevos das nosas melodías. Sementar, sementei.

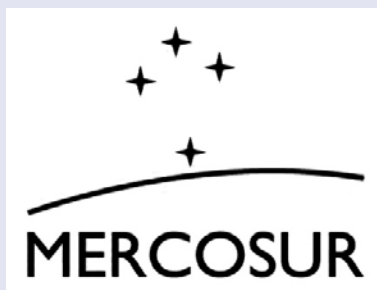
Os estudos científicos testemuñan a **DIMINUCCIÓN DOS NIVEIS DE MINERAIS E VITAMINAS** en hortalizas, froitas e verduras nas últimas décadas. As causas de que mingüe significativamente o contido de calcio, ferro, fósforo e as vitaminas B2 e C sitúanse na perda da fertilidade biolóxica do solo (por contaminación, salinización e erosión), na práctica da agricultura intensiva, no aumento do CO₂ na atmosfera e nas colleitas prematuras.

PERLA, nome elixido por Silvia Ayang para nomeala, foi entrevistada na revista Irimia aló polo 2021. Dende o día 1 de xuño deste ano, a editorial Penguin Random House distribúe o seu libro *España no es sólo blanca*, no que Perla conta dun xeito diferente historias de persoas que foron silenciadas. Hoxe ela é unha poderosa voz do activismo antirracista, dando visibilidade á poboación afrodescendente en España e compartindo información relevante do continente africano.

O **SLG** presentou alegacións no concello de Ribadeo fronte ao anuncio da aplicación dun HERBICIDA moi tóxico no trazado do gasoduto entre Porto de Arriba, en Ribadeo, ata Celeiro, en Viveiro. O sindicato indica que o produto é moi prexudicial para os organismos acuáticos, causa reaccións alérxicas na pel e danos no ril, e mesmo existen estudos que o catalogan como altamente canceríxeno, ao tempo que propoñen como alternativa a roza mecánica.

O 1 de xullo comeza a presidencia española do Consello da UE, dentro da que se pretende aprobar un **PACTO CON MERCOSUR** (Arxentina, Brasil, Paraguai e Urugai), que xa denunciaron centenas de entidades da sociedade civil. A UE adquirirá carne, soia, etanol e minerais máis baratos e exportará automóbiles e produtos químicos case sen aranceis. O acordo levaría á desaparición de pobos indíxenas e deixaría os países americanos dentro da lóxica colonial como simples subministradores de materias primas.

Miguel Sánchez Zambrano acaba de publicar **HOMOSEXUALIDAD. LAS RAZONES DE DIOS** (Ed. San Pablo). O autor escribiu o libro dende o respecto e o amor á Igrexa, co obxectivo de provocar o diálogo e de incentivar o afondamento sobre este tema, ao tempo que propón un cambio real nos eidos da política, a cultura, a sociedade, nas familias e na relixión, que leve á aceptación das persoas á marxe da súa identidade sexual.

A REDE ELÉCTRICA española (REE) vese cada vez con máis frecuencia na obriga de parar algunhas plantas de enerxía eólica e fotovoltaica. É o que denominan *curtailment* e acontece porque se produce moita máis enerxía da que se demanda. Esta situación, lonxe de solucionarse a curto prazo, prevese que vai empeorar no futuro se non se habilitan sistemas de almacenaxe da enerxía, tamén tendo en conta as políticas actuais de expansión das renovables.

En resposta ao chamamento do papa Francisco na defensa do traballo digno, varias organizacións de inspiración católica e congregacións relixiosas pulan dende o movemento **IGREXA POLO TRABAJO DECENTE (ITD)** por crear un contorno axeitado de traballo para enfrontar os desafíos da crecente inxustiza social e da desigualdade. Entre os seus compromisos, está facer visible e denunciar nos medios a desigualdade no acceso ao traballo digno e a perda de dereitos laborais e sociais.

O Día das Letras Galegas saíu **FERRO E PEDRA: HOMENAJE AOS PRECURSORES**, unha compilación na que dez bandas galegas de rock actuais homenaxean a outras tantas históricas que xa non existen, mais que foron fundamentais na música galega. De momento, o acceso aos temas é só posible a través de YouTube, pero estase a preparar a súa dispoñibilidade noutras plataformas e mesmo unha edición física. Case todos os temas están en galego e as bandas escolleron formacións da súa zona para versionar.

Sabucedo 29 de abril. Amar o país é coidalo e defendelo

Programa do encontro

O 29 de abril en Sabucedo, e convocados polo colectivo Burla Verde, celebramos un encontro no que participaron de maneira masiva colectivos pola defensa da terra, músicos e artistas, asociacións e plataformas e xente vida de toda a Galiza agredida por macroproxectos que poñen en risco, en nome da transición “verde”, ese “verdor cinguido” do que fala o noso himno, e que, de feito, nos acompaña desde tempo inmemorial. Conversamos con Alba Rivas, colaboradora de Irímia, que estivo no cerne da organización deste singular evento.

Tedes que estar satisfeitas coa resposta á convocatoria. Que impresión tedes?

Aínda temos pendente a xuntanza de valoración “oficial” do encontro, pero no transcorrer destas semanas estamos de corazón cheo e cunha retroalimentación moi linda, moi construtiva e de moito agradecemento, tanto da xente e dos colectivos vidos doutros lugares como da nosa veciñanza.

Tamén estamos pendentes de acoller as críticas construtivas que nos chegaron e poñelas en valor, cuestionarnos algunhas partes do propio formato do encontro: o ruído, as dimensións, a mobilidade, no tempo que aniñan os paxaros. Imos ter en conta todo o que nos foi chegando para propostas futuras.

Por certo, a organización tivo que ser un traballo enorme, pero todo correu moi ben. Nervios e moito choiar voluntario. Cántanos algo da intrahistoria

a intrahistoria disto ten a beleza toda dun traballo novo: vontade e motivación a oito pola defensa da terra

Somos cinco colectivos locais que traballan de xeito autónomo. Non todos tiñamos traballado xuntos anteriormente, así que a intrahistoria organizativa do Burla Verde ten toda a beleza (aprendizaxe, debate, negociacións...) dunha equipa de traballo nova con moita vontade e unha motivación común: a defensa da terra. Alén diso, contabamos coa xente de Sabucedo, da asociación Rapa das Bestas, que ten unha experiencia de traballo comuni-

tario e loxístico de anos e que facilitou moitísimo as partes máis materiais. Iso sumado á implicación de xente do centro social A Pedreira e a Asociación A Rente do Chan-PLADEVER, de Ponte Caldelas, tamén desde o inicio; e despois, no propio día, o traballo voluntario de moitos colectivos e asociacións do país fixo que fose todo ben. A climatoloxía foi algo que nos trouxo de cabeza, mais, ao final, os poderes telúricos do monte e a previsión dun plan b no caso de choiva, fixeron que todo correse ben e que se puidesen celebrar as actividades ao aire libre nos lugares que tiñamos previsto. Imaxina...: a media hora antes do *curro-cabaret* co tempo nubrado...: tiñamos que decidir manter ou non a actividade alí, e confiamos. E non choveu nada, quedou unha noiteza!

Fostes ben orixinais, mesmo coa “apertura” do día cunha “misa Romaxe”. Supoñemos que foi sorpresa para máis de un. Como nace esa idea e como valorastes o resultado?

Foi sorpresa para máis de un e tamén criticado por partes críticas coa Igrexa e os seus mecanismos, mesmo desde o comité organizador. Supoño que a palabra “misa” trae ao imaxinario dalgunha xente (con razón) a memoria da represión e as aldraxes cometidas pola Igrexa, a súa complicidade co franquismo e as dereitas etc., e a defensa inherente dun estado laico, de celebracións e actividades laicas, que compartimos. Acollemos

Alba (no centro) con parte das compas de organización

esta crítica con agarimo e reflexión e anotamos para outra vez que igual nos faltou explicar ou contar quen era Irimia, que é unha misa de romaxe, porque moita xente non tiña nin idea, así que celebramos a quen non se deixou levar polos prexuízos e participou. E en calquera caso, por que a propuxemos? Pois, por un lado, pola experiencia dalgúns de nós de ter vivido as misas de romaxe organizadas por Irimia e, en base a iso, pola fonda convicción de que precisamos celebracións comunitarias que coiden e conserven a nosa espiritualidade como pobo galego, na que se defenden e transmiten valores ligados ás xentes da terra que teñen moito que ver coa comunión coa natureza, co respecto cara a ela, co respecto a todas as criaturas e co amor ao pobo, á cultura e á terra. E, por outro lado, porque outras de nós tamén temos memoria de misa como lugar de encontro comunitario, alén de ser crentes ou non, e entendiamos que era un xeito de ritualizar o encontro.

Nese sentido, a Asociación Irimia e as misas de romaxe permiten esa implicación activa na celebración do noso, desde a elaboración do texto á reinterpretación dos símbolos. E no simbólico estamos moi satisfeitas do altar que construímos, ao que contribuíron con ofrendas moitos colectivos

participantes do país: había unha fouce do Sindicato Labrego Galego, xestas da Alarma de Terra de Montes, unha fermosa de A Rente do Chan. Así que a valoración xeral é positiva porque non deixou ninguén indiferente, conmoveu e quedou reflectido no rito por que nos estabamos xuntando alí.

É difícil opoñerse ás renovables desde a opción ecoloxista. Como lle explicarías brevemente a alguén que está confundido por todo o que pasa e que

habitabilidade dos territorios que non é sostible.

E que implica na parte dos deberes? Pois implica informarse, traballar e reflexionar individual e colectivamente: que queremos? No caso das macroeólicas, mais tamén no caso das mineiras e demais proxectos extractivos e industriais.

Hai que facerse grandes preguntas e politicamente atreverse a poñer enriba da mesa cuestións incómodas e

cómpren celebracións comunitarias que coiden a nosa espiritualidade, a comunión coa natureza, o amor ao pobo, á cultura e á terra

le nos medios que o que se pretende facer debería facerse doutra maneira?

O difícil é a perversión da linguaxe e a confusión que xera. Desde a opción ecoloxista e popular, opoñerse ás renovables é un dereito e un deber, con todo o que iso implica, porque non son renovables, nin limpas, nin sostibles, porque non se pensan para a conservación dos recursos naturais e si para manter un modelo de consumo, de emprego, de mobilidade e de

decisións difíciles porque opoñerse á extinción implica cambios de modelo mentais, de produción e de consumo ás que debemos preguntarnos como sociedade se estamos dispostas.

Algúns sobre as que temos reflexionado: que industria sostén toda esa enerxía que se pretende xerar? Debemos soste industrias como Alcoa ou Ence? Como se lle dá saída aos conflitos laborais e se respectan as necesidades de cambios políticos e vitais

Ferrados de corazón

Sabucedo 29 de abril. Amar o país é coidalo e defendelo

Un momento da misa de romaxe no curro

para camiñar cara a un mundo sostible e conservador dos recursos naturais? De onde vén a necesidade da transición enerxética? Quen a promove, que organismos, que multinacionais?

Temos referencias galegas para o cambio de modelo? Como se practican?

O encontro daba a impresión de ter algo de “fundacional”. Que facer a partir de agora?

Fundacional non é, porque nós bebemos das referencias de loita que temos, o movemento Burla Negra nomeadamente, mais tamén todas as loitas e festas populares e políticas pequenas en cantidade de xente implicada, mais honrosas e referentes en dignidade e consciencia, as sabotaxes ás eléctricas do tempo das presas, as

Encrobas, o Saviñao, o festival de Paradiñas, a SDC do Condado, a aldea de Filloi parando a parcelaria...

E no que facer a partir de agora enfió co fin da pregunta anterior. Non deixarse vencer e implicarse para os cambios. Poñer en valor as ferramentas colectivas que temos para os cambios reais que cumpran para o ben común, as comunidades de montes, a xestión comunitaria da auga, as asociacións de veciños, as comunidades enerxéticas (que non son outra cousa ca o que se vén facendo en moitas aldeas de xeito comunitario)... Botarse ao monte, coñecer o territorio, andalo, anovar os camiños, relacionarse e usar as leis. Mergullarse no terreo do incómodo para traer cambios reais

mergullarse no terreo do incómodo: botarse ao monte, andar o territorio, anovar os camiños, relacionarse e usar as leis

que non traian máis dano e mal trato e seguir relacionándose e sabendo uns dos outros.

No concreto, seguir traballando. O Burla Verde somos todos os colectivos do país que defenden a terra, así que continuar traballando localmente, mais de xeito coordinado coas demais loitas, para mover os marcos nacionais e contribuír ao coidado xeral. Aquí non nos matan, pero noutras latitudes, si; así que cómpre espelir, mover o cu do sofá e ir para os camiños porque temos lexitimidade para defender o noso, a nosa casa, a nosa nai. As eléctricas e os lobbies mineiros e empresariais son un monstro que se pode parar, xuntas todas, que cando nos ven fortes e a unha, recúan.

Espazo de encontro de crentes galeg@s

Baixo o lema “**A loita feminista: camiños de avance**”, reunímonos de novo o 15 de abril no Castiñeirío, no Espazo de Encontro, un grupo de vinte e dúas persoas crentes galegas, homes e mulleres, curas e segres, felices de compartir reflexións e vivencias nun ambiente de concordia e harmonía.

O tema escollido para debater era dos que nos sacode as entrañas e as consciencias e permitiunos meditar sobre se facemos realmente o que está nas nosas mans para construír un mundo máis equitativo, máis humano e máis xusto.

Había persoas individuais e representantes de colectivos: da Vangarda Obreira, da Comunidade Home Novo, do grupo Acompañar de Vigo, da parroquia do Cristo da Vitoria, da IOAC, de Exeria, de Encrucillada, de MODEPEN, da Asociación XIARA, da plataforma feminista de Ames e do colectivo feminista de Vigo.

Descubrimos o marabillosa que é a pluralidade. Comprobamos que pensar igual, tanto no feminismo como na Igrexa, é imposible, pero botamos unha visual aos logros conseguidos ata agora e propuxémonos retos para alcanzar no futuro.

Dedicamos a mañá a analizar e afondar no coñecemento das loitas feministas desde diferentes realidades, a través dunha mesa redonda marabillamente presentada e moderada por Gloria Brenlla e na que participaron Marisa Vidal (Asociación de Mulleres Cristiás Galegas-Exeria), Luisa Ocampo (Colectivo Feminista de Vigo) e Pilar Rodríguez (IOAC de Vigo)

Marisa relatounos con fluidez e pedagogía o camiño percorrido desde a iniciación do feminismo na Igrexa ata a Revolta das Mulleres, deixando moi claro os antecedentes e a actual situación, pero, sobre todo, o que se quere

no futuro, *ata que a igualdade sexa costume*.

Luisa tratou temas de moita complexidade, relacionados coas loitas feministas na sociedade ao longo das últimas décadas, pero coa súa veteranía e constante implicación nelas, deixounos moita valiosa información, favorecendo un cambio de mentalidades e actitudes entre nós.

Pili falounos, desde a súa propia experiencia, da dureza do traballo no eido dos coidados, da súa feminización, e amosounos os seus coñecementos no traballo do fogar e nas residencias de maiores; non só nos puxo en contacto cos problemas laborais, senón tamén cos problemas desa poboación maior ou enferma que hai que atender.

Despois do xantar compartido, Elvira Santos presentounos o libro *Revolta das mulleres na igrexa*, explicando as catro partes nas que se divide e por que un grupo de mulleres decidiron que era necesario escribilo.

A continuación, recordando a visita de Xesús a Betania e inspirándonos na “Liturxia dos sen oficio” de Madeleine Delbrêl (1945), recibimos o *sacramento do amor*, unxindo cada persoa ao resto con perfumes e dicindo: “Ti es sacerdote, profeta e rei/raíña”. Foi un momento moi emocionante e feliz, a través do cal nos sentimos enviados a buscar cada un de nós os espazos de presenza de Deus no mundo e a ser nel a súa semente.

Agradecer, coma sempre, a todas as persoas que coa súa implicación e participación fan posibles estes Espazos de Encontro. Vémonos no próximo!

Descubrimos o marabillosa que é a pluralidade: sen pensar igual pódense compartir e celebrar logros e propoñermonos novos retos

Jacques Gaillot na memoria viva

Gaillot cun grupo de sen papeis en París

“Á nosa Igrexa fáltalle a pobreza do risco. Onde está a súa audacia hoxe? A Igrexa é servidora cando nos feitos se sitúa xunto á xente inmigrante, desempregada, presa, excluída, as minorías... Seremos cribles obríganos a ser verdadeiros en toda situación..., sen facer trampa. Se a Igrexa non serve, non serve para nada” (Do libro de J. Gaillot, Una Iglesia que no sirve, no sirve para nada).

A memoria é un espazo atemporal regalado para manter a vida, o antídoto para que nada se perda nunca. Non se pode perder a ollada transparente e a voz do profeta honrado.

O bispo Jacques Gaillot fora citado no Vaticano polo Cardeal Gantin un día de xaneiro de 1994, que lle dixo: “Vostede deixa desde hoxe ás 12 de ser bispo de Évreux. Se firma a renuncia, converterase en bispo emérito; se non, queda nomeado bispo dunha diocese chamada Partenia” Era unha diocese inexistente desde o século V, perdida nun deserto do norte de África. El non asinou nada, volveu para Évreux e pouco tempo tardaría en declarar: “Xa que Partenia non ten lugar, estarei en todos os lugares onde os «sin» pensen que a miña presenza sexa útil”. Abofé que cumpriu. Mesmo no seu leito de morte gravou unha mensaxe para o pobo iraní, con bagoas nos ollos e case xa sen voz, dicindo que marchaba con Irán no corazón.

Non podo falar de Jacques sen convocar as memorias pequenas, os detalles dos que perdín a conta ao longo de tantas aventuras compartidas, tanto aprendido e atesourado, desde aquela mañá de primavera de 1994, en París, na que nos coñecemos. Hoxe son quen son, en gran medida grazas, a Jacques;

como profesional da tradución, como muller de Igrexa e como persoa. Permite que lle renda aquí esta breve homenaxe.

Contareivos. Non se podía saír á rúa con el pensando chegar a algures sen que se lle cruzase un bo número da xente que o paraba para comentarlle cousas da vida, necesidades ou, simplemente, saudar... Unha Partenia sen fronteiras e a ceo aberto. Se íamos camiño dalgún restaurante (o habitual estaba a 200 m do seu domicilio), podía levar unha hora chegar, sen importarlle o tempo dedicado a cada persoa. Non me cega o cariño, ou si, mais foron tantas as mostras de coherencia que perdo a conta. Se quedabamos no despacho, o mesmo... Chamadas da xente por problemas de vivenda, un preso que visitar, alguén que non acadaba un papel de estranxeiría... Non ficaba ninguén sen resposta, con atención exquisita. Mirábate aos ollos e lía o que non lle contabas e, ás veces respondía preguntas que non formularas. Quixeron dicir que non era ben listo. Nunca atopei unha persoa cunha intelixencia tan eficaz, tanto como a fe e o amor pola xente que non sabía disimular.

Hai días díxome alguén: “Coñeciches a Gaillot?... Pois el foi quen nos casou, a min, xudeu, coa miña muller, mu-

Gaillot e Christina
na praza da
Quintana

sulmá”, na capela católica do convento dos Espiritanos, onde residía. El facía esas cousas... e tantas. Xa no seu funeral, puidemos partillar que non só fora ese home dos combates xustos, tantos como lle deu a vida para levar, mais tamén o home das pequenas grandes cousas e xestos. Pequenos xestos como non marchar nunca dun establecemento sen ir saudar á cociña, quitarche da man un coitelo porque “Eu tamén vou picar patacas para a tortilla!”, ou un estropallo para fregar os pratos. E non creo que nunca máis ningún bispo me volva a preparar o almorzo. Ás 11 eu fórame deitar, despois dunha xornada esgotadora –o famoso día da presentación do seu libro *Me tomo la libertad*, en Madrid, onde participou Pepe Chao; petan na porta do dormitorio e oíu a Jacques: “Oíches, non podes deitarte. Acaba de chegar xente do Brasil, eu non sei portugués, viñeron de moi lonxe e temos que falar agora... Mentres quede xente por escoitar, ninguén vai durmir aquí”. A primeira, na fronte..., aprendendo pastoral pola vía rápida. Iso si, a visión matutina dun bispo pelexando coa cafeteira mereceu a pena.

Mais eis aí as grandes loitas. Sempre con voz firme, defendeu os cambios

radicais que quería para a Igrexa: dereito da xente divorciada a volver a casar pola Igrexa, ordenación de mulleres e homes casados... Apoiou desde os primeiros instantes a famosa petición de Somos Igrexa (estivo presente no momento da redacción do primeiro borrador) e tamén se posicionaba na política: acollida incondicional dos

mearíao capelán do cárcere”; os presos eran unha prioridade absoluta para el. Hai para libros e libros, se xuntamos todas as testemuñas. E ese vicario era capelán de cárcere, o seguinte fora un capelán de centro psiquiátrico. Liberara toda unha planta do pazo episcopal para acoller os presos liberados que non tiñan a onde ir.

“Xa que Partenia non ten lugar, estarei en todos os lugares onde os «sin» pensen que a miña presencia sexa útil”

inmigrantes, defensa dos dereitos dos colectivos LGBTIQ, postura radicalmente antinuclear que mantivo na Asemblea da Conferencia episcopal do 1993, xunto con outros 10 bispos, contra a postura oficial da xerarquía! Chegou a embarcarse para Mururoa nun barco con Greenpeace, que ía impedir un ensaio de armas nucleares francesas na Polinesia.

Conta o que foi o seu vicario xeral en Évreux, J.F. Berjonneau: “Se non quedase máis ca un cura na diocese, no-

Está a Internet e a súa bibliografía para saber todas as súas andanzas¹. A súa familia convocou a unha misa sen corpo, sen enterro posíbel, xa que Jacques deu o seu corpo –que era o único que lle quedaba por dar– á ciencia. Fartáronse de escoitar as nosas historias, de preguntar cousas sobre o seu tío, irmán... Que vos contarei, polo demais? Que so viñeron 7 bispos, os dous do lugar (París) e os outros cinco eméritos. O pobo de Partenia ocupouse de encher os bancos.

(Endnotes)

¹ Entre outros moitos, hai dous de Victorino Pérez, un sobre el e a nosa amizade e outro sobre a súa obra publicada : Jacques Gaillot, “santo súbito”. (https://www.religiondigital.org/armonia_en_la_diversidad/Jacques-Gaillot-santo-subito_7_2550714915.html) e « Las publicaciones de Jacques Gaillot » (https://www.religiondigital.org/armonia_en_la_diversidad/publicaciones-Jacques-Gaillot_7_2558814100.html)

Unai González Suárez

Ayaso, amigo, artista

Con Manuel Ayaso (Aguiño 1934 - Aguiño 2023), Ribeira e Aguiño en particular e Galicia en xeral, souberon saldar unha débeda de recoñecemento e homenaxe cun artista recoñecido a nivel internacional que sempre presumiu de aguiñés de nacemento e ribeirense de corazón.

Ayaso, Fillo Predilecto de Ribeira e socio honorífico de moitas entidades, foi sobre todo, un home bo, humilde, sinxelo e xeneroso que agasallaba á xente coa súa arte, que atendía calquera chamada de participación como pasou nas escolas de Aguiño e Ribeira, onde acompañado pola súa filla Mónica, ilustrou parte dos poemas realizados polos cativos. Anunciou doar a metade da súa obra ao concello de Ribeira, conta cunha escultura de bronce na praza do Concello, do amigo e artista Jontxu Argibay e hai cadros seus na igrexa de Aguiño, na casa da Cultura, nos colexios, no concello, nos museos... doazóns feitas por el e a súa dona, Lucía Rivas.

Ayaso tiña devoción por Picasso e Dalí; a diferenza deles foi un xenio humilde, sinxelo, que chegou ao máis alto e sempre presumiu de ter nacido aquí; trunfou antes no estranxeiro onde o consideraban o "Goya" galego e gañou numerosos premios artísticos expoñendo nas mellores galerías de Jersey, Filadelfia ou Nova York.

Tivo que ser xa na última etapa vital onde empezase a recibir os recoñecementos merecidos na súa terra natal tras expoñer en múltiples lugares do noso país.

Creador dun estilo único, propio, que algúns, con palabras altisonantes e cosmopolitas, definiron como: expressionista, con referencias surrealistas... con mestura de sentimentos, pesadelos, soños, enfermidade, medos, costume, soidade..., que se poden ler nas súas obras, identificables cunha

soa mirada... Non obstante, Ayaso foi o amante do sinxelo, dos cativos, da natureza, dos miserables, dos humildes... en definitiva, dos máis desfavorecidos ou maltratados. Na súa obra existía tamén a denuncia social, apuntando aos poderosos, á cúpula da relixión, aos caciques e á influencia que estes tiñan sobre a sociedade; pintando artistas do circo, monicreques, personaxes do entroido, mariñeiros, mulleres, peixes, paxaros, mar, flora... máis alá da tristura e o medo deixa ver a loita contra a inxustiza e a esperanza do triunfo dos humildes.

Ayaso foi un artista, un amigo, un aguiñés que sobrevivirá á morte pola súa arte, pero tamén pola súa personalidade, xenerosidade, humildade e paixón polo cotiá; pintar, dar un paseo, botar a partida, tomar un viño, ter unha conversa e amar aos seus, e por seus refírome a todas e cada unha das persoas que tivemos a fortuna de atopalo nesta vida.

**Foi o amante do
sinxelo, dos cativos,
da natureza, dos
humildes... en
definitiva, dos
desfavorecidos ou
maltratados**

Día da IOAC en Galicia 2023

O pasado día 6 de maio celebramos na Parroquia de S. Francisco Javier, en Lugo, o Día da IOAC 2023, coa participación de todos os equipos da Irmandade obreira de Acción Católica de Galicia, das 4 dioceses onde temos presenza: Santiago de Compostela, Mondoñedo-Ferrol, Tui-Vigo e Lugo, en compañía de simpatizantes, consortes e amigos e amigas.

Foi unha xornada festiva, ambientada polo lema escollido para este día: “Tecer vínculos de fraternidade no mundo obreiro e do traballo”.

Comezamos cunha oración para tomar conciencia de que, como seres humanos, formamos unha rede interconectada á que podemos contribuír cultivando amor e axuda mutua, tomando como referencia o testemuño das primeiras comunidades cristiás.

Luís Calvo, da IOAC de Vigo, presentounos as liñas principais en relación co tema do día, sinalando como a realidade actual do mundo do traballo está cada vez máis fragmentada e precarizada, lembrando a chamada do Papa Francisco a conseguir “teito, terra e traballo para todos” e expoñendo cales son as principais liñas de actuación para facer fronte a esta situación, as cales pasan necesariamente por contribuír a un cambio de mentalidade

que supere a ideoloxía individualista neoliberal, nos saque da nosa zonade confort e nos leve a buscar vínculos de fraternidade.

Eloina Ingerto, presidenta de EAPN Galicia (Rede Galega contra a Pobreza) presentounos a súa campaña Emerxen-

Tecer vínculos de fraternidade no mundo obreiro e do traballo

cia Vivenda, en concreto, o contido da exposición fotográfica que inauguraron recentemente. Coa súa intervención axudounos a visibilizar a gravidade da situación e a tomar conciencia de que é urxente e necesario reclamar un aumento drástico dos raquíuticos orzamentos dedicados ao acceso á vivenda.

No diálogo que mantivemos tras a exposición de Eloina e de Luís, constatamos a falta de compromiso real de moitos municipios galegos e preguntámonos por que non se impulsan en Galicia proxectos como o Vivendas Baleiras, por exemplo, que protexen tanto as persoas propietarias como os posibles inquilinos/as, ou a liña de subvencións para rehabilitación de infra-

vivendas, entre outros, e por que non levan a cabo programas decididamente orientados a erradicar a exclusión residencial por parte de todas e cada unha das administracións públicas.

No diálogo tamén afondamos na responsabilidade persoal e colectiva que temos nestes asuntos e como podemos contribuír, ou non, a que mellore a realidade social da humanidade que sofre.

Celebramos a Eucaristía co noso bispo Alfonso Rouco, que nos animou a seguir tecendo vínculos de fraternidade na Igrexa e na sociedade e lembrounos que todo compromiso persoal e colectivo fundaméntase no Amor Primeiro que sae ao encontro de toda persoa humana.

Compartimos a comida achegada entre todos e todas e pechamos a xornada de encontro cunha sobremesa animada, na que, coas persoas doutras parroquias e entidades que nos acompañaron durante todo o día, levamos a cabo un diálogo aberto sobre a celebración da XIV Asemblea Xeral este verán en Segovia, a nosa experiencia na IOAC, o proceso de formación, os compromisos que imos adquirindo e o desexo de seguir tecendo vínculos de fraternidade no mundo obreiro e do traballo.

O libro da revolta das mulleres na igrexa

Grazas é a palabra que nos sae do corazón ás coordinadoras da edición do libro *Revuelta de mujeres en la Iglesia. Alzamos la voz*.

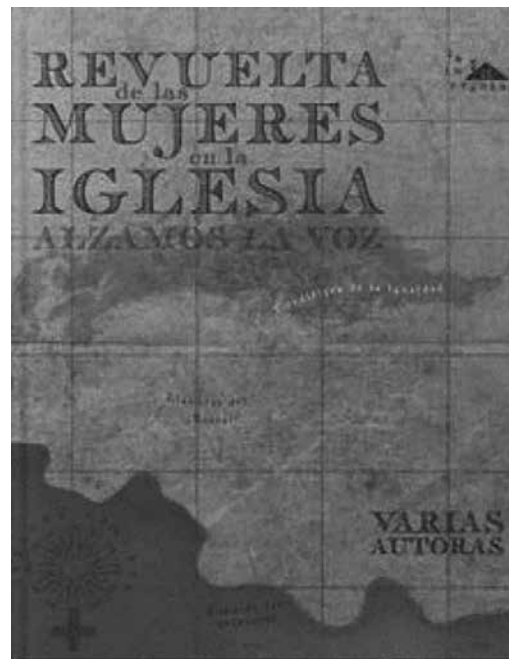
A acollida desta obra en todo o Estado está sendo impresionante! A primeira edición esgotouse rápido e, despois de tres reimpresións, neste mes de maio sae á rúa a segunda edición, mellorada, coas anotacións que nos foron facendo os diferentes colectivos de mulleres que conforman a Revolta, e que se vai presentar na Feira do Libro de Madrid.

É importante o feito de ter editado este libro. Por primeira vez, as mulleres na Igrexa damos un paso adiante e alzamos a nosa voz poñendo negro sobre branco ás nosas propostas para construír a Igrexa do século XXI. Somos sete as mulleres que coordinamos a obra, e fixémoslo en circularidade desde Barcelona (Pili Calle), Zaragoza (Mabel Ruiz), Madrid (Silvia Martínez, Pepa Moleón e Pepa Torres), Sevilla (Mercedes López) e Santiago de Compostela (Marisa Vidal). A diversidade é a marca que nos caracteriza, unha diversidade que non nos impide ter claro que Igrexa queremos. O libro é a nosa voz, que se repite e resoa nos distintos ámbitos eclesiais facéndonos

presentes nas parroquias, vigairías, movementos e asociacións. Queremos que a todos os recunchos da Igrexa chegue a visión do feminino, non coma un discurso esencialista e baleiro nin de laios ou reproches, senón como unha nova forma de entender e construír a comunidade eclesial.

Este é un libro vivo, que medra coas ganas de ver unha igrexa horizontal, na que a Igualdade sexa costume. Nas súas páxinas hai pensamento, teoloxía, pero tamén os primeiros pasos para levar á práctica os cambios que queremos ver na Igrexa. Cada unha das partes do libro ("Xenealoxías da Revolta", "Xeografías da Revolta", "Políticas e Vivencias" e "A Igrexa que Soñamos") teñen interesantes colaboracións de diferentes teólogas e rematan cun apartado no que damos pistas de como empezar, en colectivo, a construír unha Igrexa en clave feminista.

Non podemos menos de agradecer a acollida que se vive nas presentacións do libro e que está facendo resoar a nosa voz por todo o Estado español e máis aló das súas fronteiras. Estamos a crear interesantes diálogos nos que mulleres e homes imos atopando razóns e azos para construír algo novo nesta nosa Igrexa, sempre necesitada de conversión.

...e xa imos pola segunda edición!!

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luis Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbarrio (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuiña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Bea Cedron, J.M. Barca López, Felipe Arias Vilas, Tino Santiago e Clara Balleas Vidal.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luis Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: asociacionirimia@gmail.com

Subscricións: Apdo. 296 - 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 35 Euros, de Apoio: 50 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

Actividade subvencionada pola

Deputación DA CORUÑA

Suma e segue: o templo, escándalo e misericordia

Hai pasaxes do Evanxeo que te chaman a atención. Un destes é o de Xesús entrando no templo de Xerusalén para botar fóra de alí a cambistas e mercaderes, coas súas mesas e gando incluído. Da historicidade destes feitos poucos dubidan, xa que aparece recollido nos catro evanxeos. O que a min sempre me chamou a atención era descubrir a unha persoa, Xesús, non un ser que flotaba por riba das augas, senón tiña e amosaba as súas emocións, como este enfado coa súa reacción. Enfado misericordioso e non violento, mais isto daría para outras Boas Novas.

Bolivia, suma e segue

A través do relatado nos seus diarios, saltou aos medios de comunicación o caso do sacerdote xesuíta español en Bolivia, que abusou sexualmente de 89 nenos en varios colexios onde desenvolveu a súa “acción pastoral”. E non foi o único, porque días despois sabiamos dun arcebispo español de La Paz, tamén xesuíta, acusado de pederastia. E así seguimos, aínda que sería inxusto dicir que non se avanzou nada. Xa non hai esa resposta inicial negando o cuestionando a veracidade dos feitos e os relatos das vítimas. Agora si que escoitamos declaracións contundentes dos actuais responsables das ordes relixiosas implicadas. Mais seguimos igual, non se percebe un punto de inflexión na erradicación destas condutas. E non se debe ás persoas, os comportamentos individuais de quen cometeron estes actos, ou á boa fe dos que tratan de actuar contra isto. Trátase da institución, se queredes pórllle o I maiúsculo, que permitiu, protexeu, encubriu e non actuou contundentemente. Porque non son as persoas, é a propia institución a que está en xogo.

Non no meu nome: misericordia e profecía

Se volvemos con Xesús ao templo, a exéxese coincide que non hai que interpretar o seu coma un enfrontamento literal contra os mercaderes ou as actividades que eles desenvolvían, senón que se trata dun acto profético, revolucionario (en palabras de Sicre) de Xesús contra o templo, contra o seu xeito de institucionalizar a relixión, a relación das persoas con Deus. A Igrexa que hoxe temos, católica, apostólica e romana (das outras que se pronuncien os que tomen parte), tamén claramente heteropatriarcal e clerical, non pode promover o cambio que precisa. Nin con Francisco nin sen el. E non pasa nada, que como di Xesús, se cae o templo El o levantará en tres días. Agora entendemos que esta Igrexa (con I maiúsculo) non pode nin debe mediatizar a nosa relación con Deus. É contraproducente que o faga. Só me queda pedir misericordia e un chisco de profecía, para expresar que “non no meu nome”

IRIMA Falando da lingua

Lidia e Valentina

Ben veñas maio..., que xa case é xuño...

Estamos a escribir estas liñas en maio pensando en que sempre odiamos abril. E non é nin polas “augas mil” (*escoadas por un mandil ou peneiradas nun candil*) **nin porque en abril abella e ovella deixen a pelella, pero sempre acabamos co dito de “Abril, abril, de cen en cen anos deberas vir”. E sen entrar nos motivos polos que odiamos abril, diremos que o de odiar abril fainos moito máis levadeiro maio, mais só ata a metade. Logo chegan os actos arredor** das Letras Galegas e non podemos máis ca apañar rabia pola hipocrisía de políticos, institucións, mesmo empresas..., pero niso non imos entrar.

Só queremos compartir convosco ese pouso de reflexión que tampouco podemos evitar nestas datas en que se dan datos de uso da lingua, máis ben de abandono. A pesar de que nos gusta recuperar, e conservar, vocabulario ligado a unha realidade que parece que está lonxe de boa parte da poboación, somos moi conscientes de que a lingua galega, para sobrevivir, ten que ser unha lingua moderna. O equilibrio para garantir o seu futuro móvese,

ademais de noutros puntos, entre os intentos por recuperar vocabulario que xa se vai esquecendo e os esforzos por adaptarse á modernidade, á realidade da xente moza na actualidade. Nós somos da xeración *babyboomer*, non socializamos na rede, non estamos pendentes dos “gústame” ou dos “non me gusta”. Pero sabemos que a xeración X e a Z teñen que falar dos seus temas en galego. E xa non nos imos poñer exquisitas dándolles opcións para esa cantidade inxente de estranxeirismos que campan na xerga xuvenil (igual que nas linguas hexemónicas que temos arredor, castelán e portugués): “likes”, “outfits”, “influencers”, “insta”, “flows”, “trolls”, “pros”... e que non falte “bro”... O “plurilingüismo avanzado” no que estamos inmersos, consegue que o acurtamento de “brother” (irmán)

para falar cos iguais, deixe nunha anécdota o “tío-tía” de finais do século pasado. E moito poderíamos falar disto, mais pechamos insistindo en que o “nivel pro” do galego é para quen emprega “Gústame”..., e co pronome despois do verbo cando corresponde (“Non nos gusta” que se desmonte a nosa lingua).

O fachineiro da lingua

A casca

en galego
**AQUÍ
AGORA**

O mes pasado serviunos non só para celebrarmos a lingua que temos, senón tamén para tomar conciencia dos datos preocupantes sobre o seu uso. Entre eles, que só un 11 % do alumnado de secundaria ten o galego como lingua habitual. Ou que só un 8 % do libro que se le en Galicia está en galego. Ademais, agora asistimos a unha circunstancia que ata o momento só se dera de xeito esporádico: a publicación en castelán de autoras e autores galegos ou, o que é o mesmo, a ausencia do compromiso que antes había con respecto á lingua. Ademais, non son xente recalcitrante nin que teña un discurso en contra da lingua; son xente normal, coma calquera de nós, que simplemente publica en castelán e, con sorte, traduce ao galego (e que algunha editorial publica inzada de erros). Moita da rapazada dese 89 % que non ten o galego como lingua habitual nunca máis vai ler un libro en galego. A nosa cultura literaria vai camiño de ser un ovo ao que se lle sacou a clara e a xema e fica reducida a unha casca inerte.

A.Q.